

РОЛЬ КОНЦЕПЦІЇ БЮДЖЕТНОГО КОНТРОЛЮ В УПРАВЛІННІ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

к.е.н., доц. Лук'янихіна О.А., студентка грМ-72 Спіцина М.В.

Залізничний транспорт є складним багатогалузевим господарством з широкою розгалуженою інфраструктурою. В організації та забезпеченні єдиного технологічного процесу залізничних перевезень, підприємства по експлуатації спеціального рухомого складу і контейнерів, матеріально-технічного постачання, обчислювальної техніки і зв'язку, комплексного транспортного обслуговування пасажирів і вантажовідправників, спеціалізовані ремонтні заводи, тощо.

Виконання єдиного технологічного процесу перевезень, тобто основна діяльність, є процесом фінансовим. Тому виникає необхідність не тільки відстежувати факт фінансування основної діяльності, але й необхідність чіткого відстежування витрачання коштів за вказаними напрямками витрат у відповідності до запланованих показників. В такому випадку, залізниці, з одного боку, є господарюючими суб'єктами, а з іншого є підприємствами, що розпоряджаються державними коштами, контроль за витратами яких є особливо жорстким. Саме тому виникає необхідність розгляду процесу бюджетування як інструменту управління витратами і запоруки ефективності діяльності залізничної галузі.

Загальні питання бюджетування висвітлені у працях багатьох дослідників: О.Д.Василика, В.В. Венгера, Є.О.Галушка, Л.Є.Клеца, В.М.Опаріна, В.М. Федосова, І.Я. Чугунова, В.П.Савчука, І.А.Бланка, Худокормова, М.А. Вахрушиної, Г. Шмалена, К. Друрі та інших. Але застосування бюджетування саме в системі залізничного транспорту не набуло широкого висвітлення у наукових працях.

Ефективність реалізації управлінських рішень зумовлюється якістю контролю за їх виконанням. Будь-яке управлінське рішення слід оцінювати за показниками «витрати-вигоди» на його реалізацію. А в цьому напрямку доцільно використовувати контроль через бюджетування.

Бюджет – це план майбутніх операцій, виражених у кількісних вимірниках (здебільшого грошових). В рамках діяльності залізниці бюджет – це кошторис витрат та фінансовий план. Вони охоплюють усі сфери фінансово – господарської діяльності підприємства: виробництво (на залізниці – процес перевезень), реалізацію продукції (надання послуг), підсобно-допоміжну діяльність (реалізація продукції та послуг), управління фінансовими потоками.

Основним завданням бюджетування на залізниці повинно стати забезпечення „фінансової прозорості” діяльності. Під „прозорістю” у цьому контексті розуміємо:

- створення системи координат розвитку діяльності (нормативів витрат ресурсів, ефективності їхнього використання, рентабельності), відхилення від яких має розглядатись як тривожний сигнал;
- можливість порівняльної оцінки прибутковості різних видів діяльності або послуг (робіт), що здійснюються залізницею;
- зміцнення фінансової дисципліни, що досягається завдяки чіткому розподілу „зон відповідальності” персоналу (насамперед керівників структурних підрозділів залізниці).

Основою концепції бюджетного контролю є два поняття: план і факт. Мета контролю й аналізу виконання планових бюджетних показників – управління відхиленнями, що впливають на фінансові результати. У процесі контролю бюджетний контролер виконує такі функції:

По-перше, збирає, обробляє, аналізує інформацію про фактичні результати фінансово-господарської діяльності.

По-друге, виявляє відхилення від планових значень й аналізує їхні причини.

По-третє, приймає управлінські рішення щодо коригування планів і бюджетів у припустимих випадках.

У випадку виявлення відхилень, необхідно проаналізувати причини, в наслідок яких вони утворилися. Для визначення впливу на це відхилення прибуткових і витратних статей, потрібно розрахувати питому вагу відхилення за окремою статтею у загальному відхиленні прибутку. На основі даних розрахунків фахівець фінансово-економічної служби готує аналітичну записку про рекомендації щодо виявлення поточної ситуації в наступному звітному періоді.

Бюджетний контроль може проводитися як для всіх основних, так і для окремих операційних бюджетів. Його основна мета - виявити причини відхилень, а саме - які з показників, бюджетних статей, сценарних умов вплинули на виконання бюджету структурного підрозділу, а також на зміни фінансового результату залізниці і галузі в цілому.

Таким чином, системний підхід до стратегічного управління витратами підприємства залізничного транспорту за рахунок посилення ролі контрольних процедур при застосуванні концепції бюджетного контролю з новими підходами, відповідно до яких враховуються відхилення від плану (нормативу) окремих видів доходу і витрат, сприятиме підвищенню ефективності використання фінансових ресурсів та поліпшенню фінансового результату економічної діяльності